PUGGEHATTEN

2•94

PUGGEHATTEN

Mykologisk förening - verkar för

* en bättre kännedom om Skånes svampar
* ökade kunskaper om svamparnas betydelse i naturen
* en kartläggning av Skånes svampflora

Medlemsskap

Medlem blir Du genom att betala årsavgiften 75 kr för 1994 till postg **12 10 34-3**. Årsavgiften inkluderar PUGGEHATTEN, som utkommer med fyra nummer per år inklusive matrikel. Familjemedlemmar 10 kr per år.

Föreningens adress

Puggehatten Mykologisk förening, Botaniska muséet, Ö. Vallg 18, 223 61 Lund

Styrelse 1994

Sigvard Svensson (ordf.), Bot. mus., Ö. Vallg 18, 223 61 Lund, 046-10 40 61
Ulf Olsson (v. ordf.), Klockarev. 6E, 247 34 Södra Sandby, 046-516 82
Claes Ingvert (sekr.), Basgränden 59, 224 68 Lund, 046-11 66 90
Ragnhild Bengtsson (kassör), Trulstorp 3, Hurva, 241 94 Eslöv, 0413-314 74
Ingegerd Norin (led.), Kanslersv. 6, 237 00 Bjärred, 046-29 30 05
Ingvar Månsson (suppl.), Rosenkrantzg. 45 A, 273 31 Tomelilla, 0417-138 97
Monika Thörneby (suppl.), Sjöhultet, 275 95 Sjöbo, 0415-412 08

Redaktion

Ulf Olsson (red.), Klockarev. 6E, 247 34 S Sandby, 046-516 82
Anita Ireholm, Nehrmans väg 10, 224 60 Lund, 046-12 28 07
Ingegerd Norin, Kanslersv. 6, 237 00 Bjärred, 046-29 30 05
Mats Svensson, Svartbrödersg. 2, 223 50 Lund, 046-12 83 97, arb. 10 44 98
Sigvard Svensson, Bot. mus., Ö. Vallg 18, 223 61 Lund, 046-10 40 61

Adressändringar

anmäls till Bernt Hägg, Mossbergagränd 5, 212 30 Malmö, 040-49 44 61

Tryck

Förvaltningsavd. repro SLU Alnarp, september 1994

Omslag

Puggehattperspektiv 2. Teckning: Mats Svensson

REDAKTÖRENS SIDA

I dessa dagar firas minnet av Elias Magnus Fries i Uppsala. Han betraktades och betraktas som en "återuppstånden Linné". Han föreläste fängslande inte bara om svamp utan också om blomväxter. Här i Lund har vi också all anledning att uppmärksamma minnet av Elias Fries' födelse för 200 år sedan. Under sin tid i Lund skrev han en lång rad arbeten (under umbäranden och låg lön), bl.a. *Systema mycologicum*, som gjorde honom internationellt känd som en auktoritet inom mykologin.

Medan Uppsala universitet anordnade symposium med föreläsningar och exkursioner och SMF gav ut en jubileumsskrift till Elias minne, samlades i all blygsamhet på hans födelsedag den 15 augusti några representanter för de botaniska institutionerna vid Lunds universitet till en värdig men glad kvällspicnic i Elias Fries park i Lund.

I detta nummer av Puggehatten har Mats Svensson, tidningens tecknare och vetenskapliga medarbetare, reproducerat ett porträtt av Elias Fries. Tavlan hänger på Botaniska museet i Lund.

Ulf Olsson

För övrigt anser Puge-Nisse att en Öresundsbro fortfarande är ett indirekt hot mot den skånska naturen och dess svampflora!

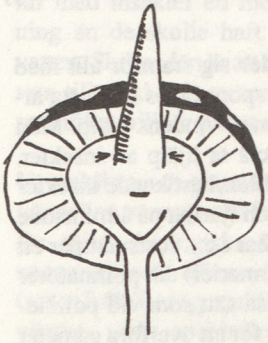

SVAMPARS BRUK OCH MISSBRUK AV POLLINATÖRER

Mats Svensson & Ingegerd Norin

Denna torra sommar till trots, visst börjar det lukta svamp i skog och mark, inte bara stinksvamp. Och visst är det också så att vi alla någon gång undrat över varför vissa svampar är mer färgrika och lättupptäckta än andra. Här kommer kanske en förklaring. Artikeln bygger på en översiktsartikel från tidskriften Trends in Ecology and Evolution, *nummer 9, 1994.*

Svampar sprider sig framför allt med olika sorters sporer. Hos de flesta arter sprids dessa med vindens hjälp. Men svampar kan också ta hjälp av insekter. De kan använda blombesökande insekter som bin, flugor och fjärilar på åtminstone tre olika sätt. Så har t.ex. rostsvampar ett sporstadium (spermatier) där pollinatörer används på samma sätt som vid pollinering av blommor; för att överföra gameter (könsceller) från ett individ till ett annat vid sexuell förökning (se Puggehatten 93:1 om svampsex). Ett annat sätt uppvisar svampar som orsakar vad som kan betecknas som sexuellt överförda växtsjukdomar. De använder sig av pollinatörer för att överföra infekterande sporer från blommor hos en värd till en annan. Exempel på en sådan är ståndarsot, *Ustilago violacea,* som drabbar nejlikväxter. Slutligen finns ett fåtal ej sjukdomsalstrande svampar som t.ex stinksvamparna, som använder insekter för att sprida sina sporer.

Utnyttjande av värdväxtens attraherande behag

Svamparna har inte alltid förmåga att attrahera insekterna själva. Vissa svampar utnyttjar attraktionskraften hos blommor

i eget syfte. Hos t.ex. ståndarsot, bildas sporerna på ståndarna hos värdväxten. När sedan insekter besöker blomman i avsikt att leta efter nektar eller frömjöl, fastnar sporerna på dem. Dessa sporer följer med insekten till andra, ej infekterade blommor under insektens jakt på nektar och frömjöl. På så sätt kan svampen infektera nya värdväxter, som blir helt eller delvis sterila. Svampen manipulerar växten för att underlätta produktion och spridning av sporer. De infekterade plantorna producerar ofta flera blommor än ej infekterade och blommar i regel tidigare och längre.

Egen attraktionskraft

Men det finns också svampar som inte ståtar med lånta fjädrar. De har utvecklat egna sätt att attrahera insekterna. På samma sätt som blommor lockar till sig pollinatörer, kan de t.ex. ha starka färger, dofter eller någon slags belöning för besökande insekter. Stinksvampar, som t.ex. liten stinksvamp (*Mutinus caninus*), vilken är bjärt orangeröd med kontrasterande brunt "huvud", utsänder för våra näsor obehagliga stinkande odörer. Dessa dofter och åsynen av en sådan svamp är för flugor ljuv musik. Spormassan, gleban, innehåller dessutom socker, som attraherade flugor och sniglar tacksamt glupar i sig. De betalar för maten genom att hjälpa till med sporspridningen. Flera rostsvampar utsänder för våra näsor mer behagliga blomliknande dofter, medan andra rostsvampar är nog så stinkande som stinksvamparna.

Manipulation av värdväxten

Ett mer komplicerat exempel på hur svamparna drar nytta av pollinatörer har man funnit hos rostarterna *Puccinia monoica* och *P. thlaspeos*. Dessa svampar påverkar den vegetativa tillväxten hos sina värdväxter (*Arabis* och andra korsblommiga växter). Angripna växter börjar producera pseudoblommor, ett slags falska blommor, där den gula svampen bryter fram och producerar dofter, nektar och spermatier. Insekterna lockas dit och ombesörjer korsbefruktning hos svampen. Pseudoblommorna liknar emellertid inte växtens normala blommor och förekommer inte samtidigt. I stället ser pseudoblommorna ut som gula blommor hos andra, samtidigt blommande växter, som t.ex. smörblommor.

Vilka är fördelarna med insektsspridning?

Somliga svamparter kräver att insekter besöker dem för att en sexuell förökning ska ske och för att deras livscykel skall fullföljas. Detta gäller t.ex rostsvamparna. För de svampar som orsakar sexuellt överförda sjukdomar innebär utnyttjandet av blombesökande insekter att flera nya värdar kan nås mer effektivt än om sporerna skulle ha varit vindspridda. Men även svampar som inte orsakar växtsjukdomar, får med insekter en mer effektiv spridning än de skulle haft med vind- eller vatten. Skillnaden är att insekterna, i motsats till vind och vatten, rör sig mellan specifika miljöer på ett mer riktat sätt.

Utveckling och anpassning hos värdväxt, svamp och insekt

De skilda biologiska funktionerna hos sporerna och därmed spridningstyp (sexuell förökning, spridning till nya värdväxter, samt spridningshjälp till nya miljöer) påverkar utvecklingen hos både svamp och insekter. Om utnyttjandet av insekterna är i sexuellt syfte, bör det vara fördelaktigt om insektens nästa besök är till en annan infekterad planta, i stället

för till en som inte är svampinfekterad. Svampen bör i dessa fall satsa på egenskaper som ökar attraktionen hos infekterade plantor. Detta kan sedan leda till utveckling av insekter som är specifikt attraherade till svampinfekterade blommor. Några sådana arter har man funnit.

I de system där blombesökande insekter används för att infektera nya värdväxter, som hos ståndarsot, blir situationen en annan. Här är det ju mer fördelaktigt för svampen om insektens nästa besök blir till en planta som inte är infekterad. För att svampen ska kunna överleva och sprida sig krävs det att både infekterade och icke infekterade blommor besöks. I dessa fall är inte en utveckling mot ökad attraktionskraft hos infekterade blommor att förvänta.

Besöker insekten sjuka och friska blommor på ett slumpmässigt sätt, eller föredrar de den ena eller andra typen? De få studier som gjorts visar att besöken, när det gäller ståndarsot, inte sker slumpmässigt. Bin verkar besöka infekterade blommor mindre ofta än friska, medan nattflygande fjärilar verkar föredra infekterade blommor. Vad blir konsekvenserna av insekternas val? Om andelen infekterade blommor är hög så gynnas svampen om insekterna föredrar friska blommor. Å andra sidan, om andelen infekterade blommor är låg, så gynnas spridningen om insekterna föredrar infekterade blommor. Resultatet blir en balans i attraktionskraft mellan angripna och ej angripna blommor. Om infekterade blommors attraktion är mycket bättre än icke infekterade blommors, så riskerar svampen sämre spridning till icke infekterade blommor (se figur 1).

Dilemma

Växter som måste utnyttja insekter för effektiv pollinering, men som också är känsliga för sjukdomar som överförs med

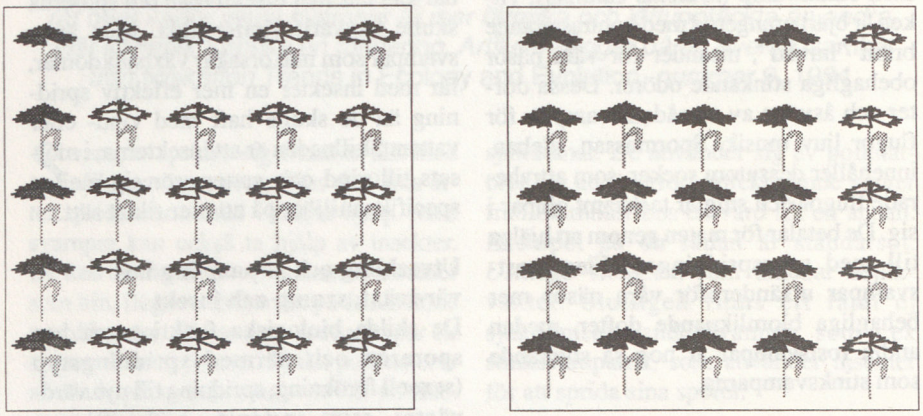

Figur 1. För att svampinfektionen ska spridas från en infekterad blomma (mörk) till en ej infekterad (ljus) är det i det första fallet (till vänster) fördelaktigt för svampen om insekten föredrar infekterade blommor. Insekten sprider sedan sporer till friska blommor. I det andra fallet (till höger) är det däremot fördelaktigt för svampens spridning om insekten föredrar ej infekterade blommor. Om inte insekten föredrar någon blomtyp, utan besöker blommorna slumpmässigt, skulle insekten i det första fallet mest besöka ej infekterade blommor och aldrig få sporer på sig. I det andra fallet skulle insekten mest sprida sporer till redan infekterade blommor.

pollinatörer, som t.ex. ståndarsot, har ett dilemma. Ju fler pollinatörer de attraherar desto större är risken att de blir infekterade. Ett sätt att kompensera för denna risk är att producera så många frön som möjligt vid varje lyckad pollinering. Ett annat sätt är att klara av frösättningen innan en eventuell infektion blir systemisk, d.v.s. sprider sig i hela plantan. Blomman som "tar emot" sporerna blir själv inte infekterad och kan producera friska frön. Efter att en blomma har blivit smittad tar det veckor innan infektionen "blommar upp" och ännu längre tid innan den hinner sprida sig i hela plantan. Det allra bästa sättet att undvika systemiska infektioner är att anamma en ettårig livscykel. En nyligen gjord undersökning av nejlikväxterna visade att ståndarsot främst förekommer hos perenna arter, medan de ettåriga infekteras i mindre utsträckning.

Stinkande fördelar

Har stinksvamparna, som inte är sjukdomsalstrande, någon fördel av att dra till sig flygande insekter? Eller är de klara färgerna, de starka dofterna, sockerproduktionen och den kletiga spormassan resultatet av en annan utveckling? Många andra svamparter sprids med hjälp av insekter, men få är i ordets egentliga mening attraktiva för insekter. Det är fortfarande outrett om stinksvampar enbart kan sprida sig med hjälp av insekter. Stinksvampens spridningsekologi har troligen paralleller med djurspridda fröns. Det är möjligt att insekter som attraheras till stinksvampar sprider sporerna i miljöer som är speciellt lämpliga för stinksvampar, eller att dessa sporer har bättre grobarhet efter att ha passerat insekternas tarmsystem eller att sporerna gror bättre i den kväverika miljö som flugavföring utgör.

Sporerna hos svampar som besöks av pollinatörer kan också utgöra en viktig näringskälla för besökarna. Stinksvampar besöks av två kategorier insekter; de som lägger ägg (flugor) och de som äter av spormassan (flugor, fjärilar och skalbaggar). Även när det gäller parasiterande svampar kan det vara så att svampsporerna i sig själva ökar attraktionskraften hos blommorna, i och med att de också kan utgöra föda vid sidan om nektar och pollen. Så fungerar blommors pollen.

Är det så...?

Att många svampar drar nytta av förhållandet mellan blommande växter och deras insektspollinatörer, genom svampproducerande pseudoblommor, utnyttjandet av blomdofter och spridning av svampsjukdomar är klarlagt. Men om många andra svampars färgrikedom eller doft har samma syfte återstår att utforska. Varför är t.ex. många vaxskivlingar färgade i kraftiga färger? Är dessa också blomkopior för att attrahera insekter i syfte att överföra eller sprida sporer? Eller är det sätt att varna andra, större djur från att äta upp dessa svampar? Eller vill dessa svampar bli uppätna?

Litteratur

Roy, B.A. 1994. The use and abuse of pollinators by fungi. Trends *in Ecology and Evolution* 9(9): 335-339.

NÄR SVAMPEN GÅR TILL

Efter denna mycket varma sommar är det onekligen spännande att ge sig ut i skog och mark när överraskande mykologiska fynd är möjliga. Men ***om*** *du skulle råka snubbla över stensoppar, stolta fjällskivlingar, trumpetsvamp och annat gott längs den väg du går, så nog får väl något av det följa med hem för att anrättas på ett lämpligt vis? Jag har saxat ett par engelska recept ur* The Mycologist *som verkar värda att provas! Väl bekomme!*

Kycklinggryta med svart trumpetsvamp

1 stor kyckling i portionsbitar
10 -12 trumpetsvampar (eller drygt 1 hg annan svamp)
2 msk vetemjöl
1 finhackad vitlöksklyfta
1 tunn skiva bacon, skuren i småbitar
30g smör
2 msk olivolja
6 schalottenlökar eller en stor gul lök
knappt 1/2 l hönsbuljong
2 glas torrt vitt vin
en rejäl nypa blandade torkade kryddörter (t.ex. herbes de France)
3 msk vispgrädde
vattenkrasse till garnering

Fräs bacon och vitlök i hälften av smöret och oljan och lägg det åt sidan. Kycklingbitarna pudras med merparten av mjölet, steks i resten av smöret och oljan tills de är gyllengula runt om och lägg sedan åt sidan. Rör ner det sista av mjölet i fettet, tillsätt buljong, ett glas vin och örterna. Rör om väl och låt det koka upp. Lägg kyckling, bacon och schalottenlök tillbaka i grytan. Späd med vatten om inte vätskan täcker. Låt grytan sjuda 30 minuter. Rör om då och då, tillsätt ev. mer vatten. Tillsätt svampen och det sista glaset vin. Låt sjuda ytterligare 30 minuter. Lägg upp kycklingbitarna på ett serveringsfat. Smaka av såsen, red av med grädden och häll den över kycklingen.

Stolt fjällskivlingsoppa

30g smör
1 liten lök
3 msk vetemjöl
ca 700 g stolt fjällskivling (hatt och ring)
en nypa timjan
1/4 tsk mald (eller riven) muskotnöt
några droppar Tabasco (försiktigt!)
1/2 tsk nymald svartpeppar
1 lagerblad
knappt 1 liter hönsbuljong
ev. salt
1 1/2 dl vispgrädde eller crème fraiche

Skär hattarna i tunna strimlor. Hacka löken. Fräs löken i hälften av smöret tills den blir mjuk. Lägg löken åt sidan. Smält resten av smöret, rör ner mjöl, peppar samt timjan och späd omgångsvis med buljongen. Tillsätt svamp och lagerblad, låt det koka upp och rör i den frästa löken. Soppan får nu sjuda i ca 30 minuter. Rör då och då. Tillsätt grädde, Tabasco och muskotnöt. Koka under ständig omrörning i 3 minuter. Smaka av. Serveras med vitlökskrutonger.

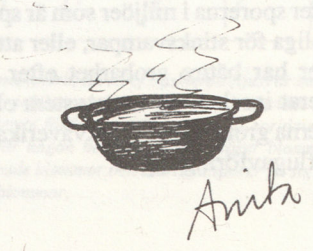

PUGGEHATTEN -

Mykologisk förening
Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund

Frågor, förslag eller kritik?

Kontakta någon av oss:

Ragnhild och Carl-Gustav Bengtsson	0413-314 74
Claes Ingvert	046-11 66 90
Ulf Olsson	046-516 82
Sigvard Svensson	046-10 40 61

SAMLINGSPLATS VID EXKURSIONERNA: P-platsen vid Landstinget i Lund

Kl 08.30 LÖRDAGAR
Kl 18.00 MÅNDAGAR

Man kommer lätt till landstingets parkeringsplats vid Baravägen 1 i Lund om man kör Norra Ringen, tar av vid Kävlingevägen (vid Monumentet) och kör in mot centrum. Första tvärgata på vänster sida är Baravägen.

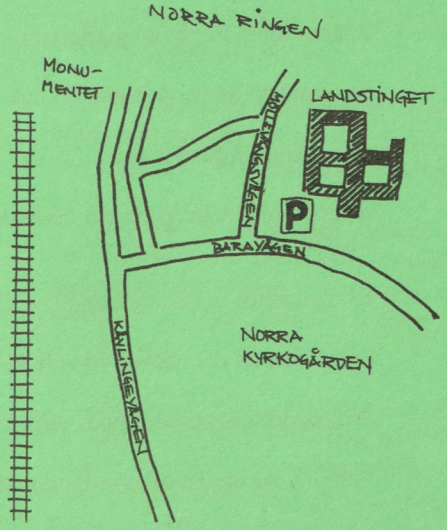

Tag loss bilagan och ha den lätt tillgänglig!

För alla exkursioner gäller att målen kan ändras, beroende på var svamptillgången är bäst. Så om Du tänker ansluta vid målet eller någonstans på vägen, ring för säkerhets skull till någon av kontaktpersonerna för överenskommelse om tid och mötesplats. Väl mött!

Kalendarium september-december 1994

Tis 6 - sön 18 sept	Svamputställning på Fredriksdal, Helsingborg. (Se nästa sida)
Lördag 10 september	Vombs fure. Fortsättning av vårens svampkurs i Puggehattens regi. Vi har praktiska bestämningsövningar i fält.
Söndag 11 september	Svamputflykt för alla. Föreningen Helsingborgstraktens Natur (se nästa sida).
Onsdag 14 september	"Giftsvampar och svampgifter". Föredrag på Fredriksdal, Helsingborg (se nästa sida).
Lördag 17 september	Skånes djurpark: Svamprådgivning.
	Svampkurs i fält - Fortsättning av vårens svampkurs i Puggehattens regi (Skånes djurpark).
Söndag 18 september	Skånes djurpark: Svamprådgivning.
Lör 24 – Sön 25 sept	Svamputställning på Botán i Lund.
Lördag 1 oktober	Exkursion till Söderåsen.
Lördag 8 oktober	Ängssvampsexkursion till Svabesholm och Rörums backar.
Lördag 15 oktober	Exkursion till en rik bokskog i Trunelän vid Drakamöllan.
Lördag 22 oktober	Exkursion till det naturskyddade Fulltofta-området.
Lördag 19 november	Exkursion till obestämt mål. (Ring för besked).
Lördag 10 december	Vinter(?)exkursion till obestämt mål. (Ring för besked).

Tag loss bilagan och ha den lätt tillgänglig!

PLASTASKARNA ÅTER I LAGER

Våra populära insamlingsaskar finns nu åter att köpa lagom till svampsäsongen. Som Du ser har sortimentet utökats med två nya storlekar. Och tack vare lyckliga omständigheter behöver vi heller inte höja priset. Askarna kan användas många, många gånger och är lätta att diska.
De finns i sex storlekar:

1.	58 x 42 x 14 mm.	**Pris:** 1:50/st.
2.	76 x 55 x 22 mm.	**Pris:** 2:-/st.
3.	82 x 62 x 52 mm.	**Pris:** 5:-/st.
4.	122 x 82 x 22 mm.	**Pris:** 6:-/st.
5.	122 x 82 x 32 mm.	**Pris:** 6:50/st.
6.	122 x 82 x 52 mm.	**Pris:** 7:-/st.

Kontakta Sigvard på Botaniska Museet (046 - 10 40 61) för överenskommelse om hämtning eller postförsändelse.

NY SÄNDNING HEMKOMMEN

FÖRENINGEN HELSINGBORGSTRAKTENS NATUR

Utdrag ur höstens program

Tis 6 sept - sön 18 sept	**Svamputställning** på Fredriksdal, Helsingborg, anordnad i samarbete med Fredriksdals-museets naturhistoriska avdelning - Öppet 10.00 - 18.00 - Du är välkommen med svampfrågor!
Söndag 11 september	**Svamputflykt** för allmänheten. Samling vid teaterparkeringen intill Fredriksdals friluftsmuseum, Helsingborg kl. 9.00. Utfärd under sakkunnig ledning i mindre grupper. Egna bilar. Hemkomst ca kl. 15.00. Icke föreningsmedlem betalar 10 kr i deltagaravgift.
Onsdag 14 september	Prästgårdens samlingssal, Fredriksdal, kl. 19.00. **Föredrag**: "Giftsvampar och svampgifter" av prof. Börje Wickberg. Föredraget kommer att handla om storsvamparna och deras kemiska substanser. Nyare studier av svamparnas kemi har resulterat i att gränserna mellan naturliga och onaturliga ämnen blivit alltmer diffusa.

Ny svampsäsong på gång!

Annons

Danske Storsvampe

Du läste väl recensionen av denna oumbärliga fälthandbok i Puggehatten 1/91? Nycklarna utgår i första hand från karaktärer som är synliga för blotta ögat eller med hjälp av lupp, och mikroskopiska karaktärer tas med först då det krävs för säker bestämning.

Det billiga och snabba sättet: Kom till Botaniska muséet (Sigvard) och handla kontant. Kostnad:340 kr. Om du vill vara säker på att boken inte är tillfälligt slut, eller om Du vill titta in dagtid, är det säkrast att ringa först, tel 046 -10 40 61.

Det dyra och långsamma sättet: Betala in 340 kr för boken + 35 kr för porto och emballage (= 375 kr) på Puggehattens postgiro 12 10 34-3. Då tar leveransen 2-3 veckor. Kom ihåg att ange tydlig adress på postgiroblanketten.

Rättelser till Danske Storsvampe

Även solen har sina fläckar, och det finns ett antal små tryckfel i denna utmärkta fälthandbok. Många av dessa har författarna hittat, och en rättelselapp har givits ut. Vi ser numera till att denna medföljer vid köp, men om Du köpt Danske Storsvampe och inte fått tillgång till rättelserna kan Du skicka ett **frankerat kuvert med din egen adress** till Puggehatten, så får du lappen med posten.

Tag loss bilagan och ha den lätt tillgänglig!

komna en bit på väg hörde vi korna, ledarkon har en skälla. "Hur är det med tjuren?" sa jag. "Asch", sa Ella, "han är ju så snäll säjer Lasse (arrendatorn) och de är ju på väg mot ängarna, hör du väl!" Så vi gick och gick och gick, men inte en kantarell såg vi så långt ögat nådde och Ella var nästan gråtfärdig. Vart hade kantarellerna tagit vägen, var det "oknytt" ute? Så vi vände tillbaka och var inte långt hemifrån, när vi hörde ett vansinnigt brölande bakom oss i skogskanten. Vi gick just över en äng och nu dök tjuren upp. Han bölade och bölade men blev så stående bakom en stor sten. Man såg bara hans röda gap där han stod och skrek mot oss. Vi väntade oss emellertid en snar tjurrusning i vår riktning, frågan var bara hur vi skulle rädda oss. I ett hörn av ängen ligger resterna av en gammal igenrasad jordkällare. Egentligen är det numera bara en stor hög av mossöverdragna stenbumlingar, som inte är så där väldigt fast förankrade vid underlaget, men kor eller tjurar kan absolut inte ta sig upp på den, så dit sprang vi och klättrade upp med risk för livet. Då sprang tjuren också, mot oss, han var nog sällskapssjuk trodde Ella - och så stod vi då där, högst uppe på röset och vinglade, stöttande varandra så gott det gick och tjoande åt tjuren. Uppe på röset gick också taggtråden som skilde ängen från civilisationen, d.v.s. en byväg till Ellas hus och till de nyinflyttade 08-orna. Det är litet genant att berätta om hur vi tog oss över och igenom taggtråden, men till slut hade vi befriat varandra och kom ut på vägen vid Stockholmarnas hus. Där satt de på farstukvisten och rensade kantareller, massor av kantareller, och de hejade glatt på oss och undrade varför vi "hade varit uppe på röset och gapat". Och så kom det: "Och kan ni tänka er, vi var ute och gick en runda och hittade en stig, som gick ner till sjön och på den växte det så mycket kantareller så det var bara inte klokt. Pelle fick ta av sig skjortan och knäppa ihop den och knyta ärmarna och så plockade vi i den. Var det inte en himla tur, så säj!"

Vi höll masken tills vi var utom hörhåll, men sedan exploderade vi av skratt. Det kunde vi göra, för vi hade ju fler kantarellställen att besöka och något gott skall man ju unna även 08-or. Men nästa höst väntar nog inte Ella med att plocka sina kantareller. Man vet vad man har men inte vad man får.

Murklan

SEDAN SIST

Fyledalen 7 maj
En imponerande rad av bilar från Skånes alla hörn ställde upp på den utmärkta parkeringsplats som gamla tegelbruket utgör. Ut strömmade 15 stora och små Puggehattar resp. Puggemössor. De klättrade förväntansfullt upp i den intilliggande ädellövskogssluttningen. Där noterades mest tickor och skinn och en del "Pyttesvampar":**platticka** *(Ganoderma lipsiense)* på sälg, **klibbticka** *(Fomitopsis pinicola)* på äppleträd, **tegelticka** *(Daedaleopsis confragosa)* på sälg, **zonticka** *(Trametes zonatella)* på bok, **fläderskinn** *(Hyphoderma sambuci)*, **skorpskinn** *(Peniophora cinerea)* samt *Callorina fusarioides* på en nässelstjälk, i allt ca 30 arter.

Ulf Olsson

Stockamöllan, norra sidan av Rönneå 4 juni
Fyra TAPPRA ställde upp i regnet. Utbytet var magert. 24 arter lyckades vi bestämma. Årets första riska, en liten rödbrun med papill växte vid en ask i mossa, men borde kanske växt vid en al. Heter fortfarande *Lactarius* sp! De trevligaste arterna var **bäckspik** *(Helotium clavus)* och **fläckticka** *(Skeletocutis nivea)*. Vi andra tre lyckades inte övertyga Monika om att denna vita, småporiga och resupinata ticka var blå! Andra arter som visade att svamparna är kommande var **rynkhätta** *(Mycena galericulata)*, **glanshätta** *(Mycena vitilis)*, **svavelticka** *(Laetiporus sulphureus)* och **stinksvamp** *(Phallus impudicus)* i form av ett ägg som avnjöts av Ingvar Månsson.

Bernt Hägg

Ryssberget, Leingarydsvägen 2 juli
I en kraftigt gallrad ädellövskog med bok som dominerande trädslag på en näringsrik mark hittade vi bl.a. **klubbmurkling** *(Mitrula paludosa)*, **tidig åkerskivling** *(Agrocybe praecox)*, **brokkremla** *(Russula cyanoxantha)*, **blek blåticka** *(Tyromyces subcaesius)*, **rostöra** *(Hymenochaete rubiginosa)*, **dofttrattskivling** *(Clitocybe fragrans)*, samt **aldyna** *(Hypoxylon fuscum)* på hassel. Totalt 36 arter och 8 exkursionsdeltagare. Vi fortsatte till

Hinnedal 2 juli
Hinnedal är ett område som gränsar till en liten sportfiskeidyll, Enegylet, nära Blekingegränsen på Ryssberget. Vi gick ett stycke utmed Skåneleden och fann där

i "en urskogliknande ädellövskogsrest" omgiven av granåkrar ett fåtal arter: **strecknagelskivling** *(Megacollybia platyphylla)* och **blodsopp** *(Boletus erythropus)*, som är ett par pålitliga tidiga "sommararter". Vi noterade också **svavelgul slöjskivling** *(Hypholoma fasciculare)*. Förmodligen satte den redan nu intensivt varma och torra sommaren stopp för ytterligare skivlingar och andra vattenkrävande svampars fruktkroppar. Vårt hopp stod nu i att finna fler arter i strandskogen av al vid en liten sjö söder om Ryssberget.

Siesjö 2 juli

I den icke betade delen av alskogen växte manshöga nässlor, vilket visar att strandmarken och kanske också sjön är mycket näringsrik (särskilt kväve!). Vi noterade 17 arter: bl.a. **vitspröding** *(Psathyrella candolleana)*, **ögonskål** *(Scutellinia scutellata)*, **alpluggskivling** *(Paxillus filamentosus)*, **grönpricksdyna** *(Creopus gelatinosus)*, **stråticka** *(Porpomyces mucidus)*, och **fläckticka** *(Skeletocutis nivea)*.

Trots det magra insamlingsresultatet måste vi konstatera att Ryssberget med omgivningar är synnerligen attraktivt och lockar till förnyade besök.

Ulf Olsson

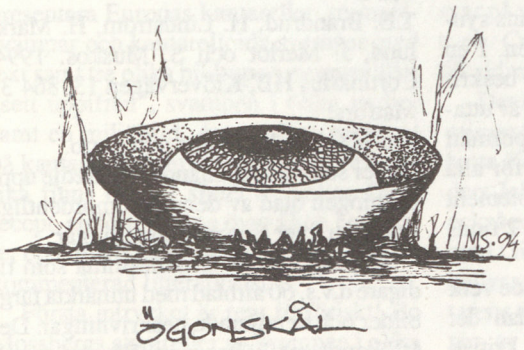

Rättelse

I förra numret (Puggehatten 94:1) skrev Kerstin Bergelin om *Hotade och sällsynta svampar i Kullabygden*. Olyckligtvis försvann sista meningen. Så här skall hennes artikel sluta:

Nomenklatur

Namngivningen när det gäller vetenskapliga namn följer *Danske storsvampe* (Petersen & Vesterholt 1990) för basidiesvampar och *British Ascomycetes* (Dennis 1981) för ascomyceter. De svenska namnen anges enligt Svenska svampnamn (Lundqvist & Persson 1987).

BOKANMÄLNINGAR

European Polypores. Part 2.
L. Ryvarden och R.L. Gilbertson 1994.
Fungiflora A/S, P.O. Box 95, Blindern
N-0314 Oslo.
Pris NKR 340. Medlemmar i Svenska Ticksällskapet får rabatt vid inköp genom sällskapet.

I Puggehatten 1/93 anmäldes del 1 av European Polypores. Del 2 omfattar släktena *Meripilus* till *Tyromyces* och några arter *Ceriporiopsis*.

Det är glädjande att del 2 kommit så snabbt. Det är en fin bok till ett mycket rimligt pris. Den är upplagd på samma sätt som del 1, men några saker har tillkommit i del 2. Redan i del 1 fanns synoptiska nycklar till en del släkten. I en synoptisk nyckel är en egenskap beskriven för alla arter där egenskapen är uttalad. T.ex. har man en tabell med spormått i fallande eller stigande ordning för alla arter i släktet. Det är ett fint komplement till de vanliga nycklarna och i del 2 finns flera synoptiska nycklar.

Arbetet med ett så här omfattande verk tar ju mycket lång tid och medan det pågår händer det saker. Vid en kritisk granskning av släktet *Skeletocutis* bestämde man sig för att flytta några arter till *Ceriporiopsis*. Men *Ceriporiopsis* var ju i del 1. Författarna har gjort en ny nyckel till *Ceriporiopsis* och lagt in den tillsammans med de nya arterna omedelbart efter *Skeletocutis*.

I del 2 har tillkommit teckningar av fruktkroppar för en del arter. Teckningarna lättar upp den annars lite enformiga layouten i boken, ökar faktainnehållet och underlättar förståelsen av fruktkroppsbeskrivningarna,

Boken avslutas med en auktorsförteckning, en lista med (engelsk) översättning av släkt- och artnamn, en litteraturförteckning och sist ett register över arter och släkten.

Det är mycket positivt att den här boken kommit så snabbt, men förlaget har slarvat med korrekturläsningen. T.ex. har Annegi Eide, som tecknat fruktkropparna, fått sitt namn felstavat på försättsbladet och Leif Ryvarden har råkat ut för samma malör i auktorsförteckningen.

Carl-Gustav Bengtsson

Cortinarius Flora Photographica vol. 3
T.E. Brandrud, H. Lindström, H. Marklund, J. Merlot och S. Muskos. 1994.
Cortinarius HB, Klövervägen 13, 864 33 Matfors.
Pris 500 kr inkl. moms och porto.
Under sommaren anlände den tredje uppsättningen blad av denna utomordentliga fotoflora över Europas spindlingar.

Uppläggningen är densamma som tidigare d.v.s. 60 artblad med utmärkta färgbilder och detaljerade beskrivningar. Det åtföljande texthäftet innehåller en systematisk översikt över publicerade arter, former och varieteter, kommentarer till namnbyten, beskrivningar av nya arter eller hänvisningar till sådana, litteraturlista, rättelser till de tidigare utgåvorna och ett alfabetiskt register över publicerade taxa.

Det finns ingen anledning att ändra mitt tidigare omdöme om verket, alltså *5 puggehattar*. Ändå kan jag inte riktigt smälta alla (nödvändiga?) namnändringar och ogillar att man valt att använda sammansatta tecken för ae och oe. Jag tycker nog också att priset blivit väl högt!

Sigvard Svensson

Kantareller

Text: Olle Persson. Bild: Bo Mossberg. 1994. Wahlström & Widstrand.
Pris i bokhandeln ca 240 kr.

En bok om bara kantareller? Författarnas syfte med att särbehandla kantareller och närstående svampar är att ge en djupare inblick i en biologiskt och kulturhistoriskt intressant svampgrupp.

Boken inleds med ett kapitel om vad som är svamp och vad som skiljer kantareller från andra svampar. Sedan följer några kapitel om äldre litteratur med bilder från bl.a Clusius, Krombholz och Fries. Biologi, ekologi och geografi samt folkliga namn avhandlas innan bildsidorna och presentationen av arterna tar vid. Tanken har varit att först och främst presentera Europas kantareller, trumpetsvampar och kantarelloida svampar med text samt tre olika bildtyper: svampstället "sett uppifrån", svampen i olika stadier samt en miljöbild. Även några exempel på kantareller från Nordamerika och Afrika finns med. I slutet av boken finns recept, en förteckning över äldre botanister och mykologer samt en till vissa delar kommenterad litteraturlista.

Första intrycket är rent förföriskt! Bo Mossbergs akvareller av svampen i olika stadier ackompanjerade med granfrön, mossa, blåbär m.m. är sublima!

Att skriva en bok om kantareller och närstående svampar för att vidga perspektivet på en svamp som"alla" känner igen och på så sätt kanske väcka ett allmänt svampintresse är ett utmärkt initiativ! Men efter att ha sträckläst boken - det är svårt att låta bli - och sedan ha läst och bläddrat i den på nytt blev jag lite fundersam. Någonstans haltar det, i strukturen och balansen mellan att skriva för den vanlige (sporadiske?) kantarellplockaren och den erfarne mykologen. T.ex. nämns söljor som tarvar mikroskop, utan att en bild på dessa visas, skillnaden i celldelningar för chiastobasidier resp. stichobasidier tas upp, samtidigt som det inte finns tillstymmelse till en bestämningsnyckel i boken.Den erfarne mykologen kan kanske sin bestämningslitteratur, men en rekommendation av lämplig litteratur att ta till när nyckeln i Rymans & Holmåsens "Svampar. En fälthandbok" inte räcker till hade inte varit malplacerad.

Det känns på något sätt som om boken inte är riktigt färdigarbetad, framförallt beträffande dispositionen. Det är onödigt många hänvisningar, fram och tillbaka. I första kapitlet "Vad är en kantarell?" (s. 10-12) får man faktiskt inte ordentligt svar på vad som skiljer *Cantharellus* från t. ex. *Craterellus* om man inte bläddrar till sidan 32.

Det finns en del förargliga korrekturmissar (?). Och om rätt skall vara rätt, så hette Retzius Anders Jahan och inte Anders Johan. Hanterandet av referenser är också en smula irriterande. Alla finns inte med i litteraturlistan. Ibland vet man inte heller vems påståenden man läser, författarens eller någon annans (t.ex. definitionen av en kantarell). Möjligen är det så att förväntningarna är högt ställda efter att ha läst den välskrivna Svampar i naturen...

Uppslaget att göra en svampbok på det här sättet, den svamphistoriska genomgången, de kulturhistoriska och geografiska utblickarna, listan över äldre botanister och mykologer, men kanske framförallt de fantastiska svampbilderna (speciellt då "svampar i olika stadier") gör att slutomdömet blir *fyra puggehattar.*

Anita Ireholm

WANTED

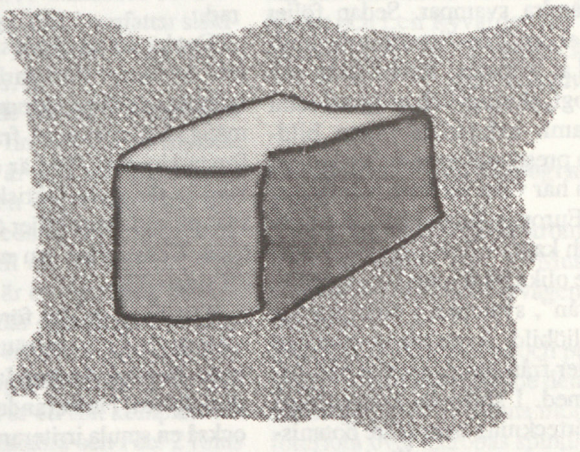

Häggs låda

REWARD
100 DKK

Häggs herbarielåda försvann på svampkursen 5 april 1994

Till den som kan lämna upplysningar så att lådan kan återfinnas utbetalas en belöning stor 100 danska kronor

Kontakta Bernt Hägg tel 040-49 44 61

ANVISNINGAR TILL FÖRFATTARE I PUGGEHATTEN

Artiklar eller notiser
bör vara skrivna på svenska. De godtages för publicering efter granskning av redaktionen eller av redaktören utsedd fackgranskare.

Manuskript
bör vara maskinskrivna med dubbelt radavstånd , men inlämnas helst som textfiler på 3,5 " diskett . Bifoga alltid utskrift.

Artnamn
Förf. får själv välja om svenska eller vetenskapliga (latinska) namn skall användas. Tag dock med både svenskt och latinskt namn, i görligaste mån även auktor, första gången en art nämns. Ange vilken flora eller vilket verk som följs vid namngivningen.

Referenser
Hänvisningar till artiklar i tidskrifter och böcker anges med författare och årtal: 'Lundqvist m fl, 1987'. Ibland kan det vara lämpligt att ange sidor.

Litteratur
I slutet av artikeln anges referenserna i alfabetisk ordning enligt följande exempel (Boktitlar och tidskrifters namn *kursiveras*) :
Andersson, O. 1990: Stinksvampsläktet Mutinus i Norden.*Svensk. Bot. Tidskr. 84* : 167-178
Lundqvist, N. & Persson, O. 1987: *Svenska svampnamn.* Svenska botaniska föreningen, Stockholm.
Ryman, S. & Holmåsen, I. 1984: *Svampar / En fälthandbok.* Interpublishing, Stockholm.

Illustrationer
Original till teckningar bör utföras i tusch i ungefär dubbel skala.

Korrektur
utsänds till författare för noggrann granskning och markering av alla fel.

Innehåll

21 Redaktörens sida
22 Svampars bruk och missbruk av pollinatörer
26 När svampen går till
27 Mykologins fader 200 år
29 Bildgåta
30 "Fallet" med de försvunna kantarellerna
32 Sedan sist
33 Rättelse
34 Bokanmälningar
36 Wanted

ISSN 1100–7109